

La vida cultural mataronina durant els anys seixanta i setanta és examinada per Josep Fradera i Soler, crític de cinema, autor de teatre i promotor o protagonista de moltes activitats culturals i que ha estat regidor de Cultura de l'ajuntament de Mataró.

DIVAGACIÓ SOBRE LA CULTURA LOCAL, DES DE L'ANY DE LA NEVADA -1962- FINS ALS INICIS DE LA DEMOCRÀCIA

Hi ha moltes acceptacions per definir la cultura. Una, per mostra. La cultura és sinònim de civilització. La fem nostra, entre d'altres, perquè no la considerem pas un malencert. Sí, la cultura podria ben bé ser tot allò que l'home s'ha anat incrustant a sobre des d'abans del paleolític fins avui dia.

Per altra part, ningú que sigui sensat, pot negar que el poble català i, naturalment, Mataró, és i era un poble civilitzat. Durant els anys del franquisme, però, es podia dir que civilització i cultura estaven força distanciades, si ampliem el raonament dient que la civilització no pot ser tal, o completa, sinó viu dins d'un respecte i d'una llibertat ben entesos. Per tant, continuant aquesta línia, cultura és igual a civilització, sempre que es mogui dins d'una llibertat plena i activa, on totes les formes de vida i de coneixement puguin tenir un conreu harmònic.

I a totes aquestes formes de vida i de coneixement, hi podem incloure les influències històriques, tradicionals, científiques, literàries, etc., considerant que tot això, i més, és allò que l'home ha anat acumulant al pas dels segles, com a fruit de les experiències passades i pròpies, obtingudes per l'instint o per l'estudi i la investigació, tant material com espiritual.

El Mataró de l'any 62 estava, com qualsevol altra ciutat catalana, immers dins d'un sistema cultural aliè, absorbent i artificial. I ja que hem començat amb aquell símil, direm que es trobava dins d'una civilització encotillada per una forma de direcció única que, per altra part, negava sistemàticament la nostra identitat.

Hi havia també, com a tot arreu —i dic per endavant i molt seriosament que no pretenc pas de jutjar ningú, ni persones ni actituds— els ciutadans que, amb més o menys bona fe, col·laboraven obertament amb el sistema establert i mantingut per la força. Altres, més pragmàtics, pensaven que ja vindrien temps millors, que *allò* no podia durar gaire i que, mentrestant, era convenient de *fer coses*. Potser ara, a tants anys vista, podem creure que apuntaven un sistema que no s'ho mereixia, però ells pensaven que eren com un nexa amb aquell abans prometedor que es va trencar violentament, com l'anella d'una cadena que mai no s'havia hagut d'interrompre. Repeteixo, no m'atreviria a dir si feien bé o malament i també penso que potser ningú podria tirar la primera pedra. També hi havia altres persones que lluitaven obertament, i igualment *feien coses* clarament contràries al referit sistema i s'enginyaven per anar-lo soscant, burlant com podien l'estúpid sedàs del control, i portar a la llum pública opinions contràries a les oficialment establertes.

Per altra part, les influències externes eren cada dia més variades. No s'estava pas tan aïllat per no sentir aquestes influències per molts mitjans. Les comunicacions, els estudis, els viatges, de nosaltres a fora i dels de fora que, massivament, venien a nosaltres. Les contrastacions de pensaments i, sobretot, potser una afluïxada del sistema, per cansament o per impotència, i l'adquisició de la majoria d'edat d'unes generacions ja més conscients després de la tragèdia fratricida.

Així, ara podríem parlar de l'evolució de la cultura de masses. De l'obsessiva cultura de la imatge

Lunes, día 19
Martes, día 20
Miércoles, día 21
Jueves, día 22

EL CANDIL

Se complace en invitar a todos los matrimonios de Mataró, a las

"Cuatro charlas sobre el matrimonio"

que pronunciará a las diez de la noche en la sala de exposiciones del MUSEO MUNICIPAL, el ilustre charlista, premio Nacional de Literatura

ADRO XAVIER

junio de 1967

Programa d'un acte de la tertúlia *EL CANDIL*

amb la proliferació, després del cinema, de tants nous sistemes àudio-visuals, de la cultura de la paraula, de l'escrita, de la cultura social, etc., etc.

Aquí podríem fer una relació extensíssima de tot el que es va fer a la nostra ciutat durant tots aquests anys, relacionats amb el que per entendre'ns en diem cultura. Repassant hemeroteques i copiant-ho tot, aviat (és un dir) estaríem. Però no crec que es tracti d'això, que és a l'abast de tothom, encara que hi ha aspectes que, encara que no sigui de forma exhaustiva, val la pena de ressenyar.

Exemples. El debut d'un jove actor anomenat Joan Pera. El de Josep Lluís Comerón com a director de cinema. El premi *ÚNICA*, el màxim guardó de cinema amateur per a en Joan Pruna amb *Nosotros y las manzanas*. La primera exposició de l'escultor Manuel Cusachs. En Rovira Brull i el forjador March, fent la llàntia votiva del Maresme per al monestir de Montserrat. La mort del mestre Vilamanyà, i amb ell la de la Banda Municipal, de tant arrelament popular. La continuació de *FILM IDEAL CLUB*, una de les primeres tribunes polítiques de Mataró, on tots aprenguérem una mica a exposar les nostres opinions i, el més important potser, d'acceptar-ne de contràries, i que ens va permetre de conèixer molts títols maleïts del cinema universal. I no parlem dels comentaristes, gent a vegades marginada dels circuits oficials, que sense els fòrums no hauríem sentit mai.

I, posats en aquest aspecte de les tribunes públiques, existien el *CANDIL*, de filiació falangista, on a vegades també se'ls feia algun gol, i que pretenia de ser una rèplica del *RACÓ* del Casal o del *CALIU*,

que sota l'aixopluc del Centre Catòlic també donava l'oportunitat de contrastar pensaments. El *RACÓ*, però, va ser la tertúlia més important de Catalunya. Iniciada el 1949 per en Terri, sota la protecció de l'Aliança, amb el cap visible del recentment desaparegut Joaquim Casas i la col·laboració principal del malaguanyat Antoni Comas. El *RACÓ*, doncs, amb policia o sense, va durar 29 anys, que aviat és dit. Allà s'homenatjaren figures proscrites, com Pau Casals i Puig i Cadafalch, i s'hi parlà de tot, fins del sexe dels àngels. A vegades directament, altres amb mitja paraula, però hi passà tota la flor i nata de la cultura catalana. Més de cinc-cents conferencians. Cultura Popular, amb majúscula, gairebé sempre.

Quant a publicacions escrites existia *MATARÓ*, el successor del *Diari de Mataró*, adscrit però a la xarxa de *FET Y DE LAS JONS*, que a part de ressenyar moltes activitats locals, la cartellera d'espectacles i les esqueles, no s'oblidava mai de refregar-nos en primera plana —com ai! era la seva obligació— *El día del Caudillo, La conmemoración del 18 de Julio*,

"*CALIU*" es complau en convidar-lo el proper dimarts dia 26, a les 10 de la nit, a la lectura del

"DIARI D'UN ORFEONISTA"

a càrrec del mestre i compositor **ELISARD SALA** il·lustrada amb interpretacions en disc per l'*ORFEO* de *SANS* i l'actuació personal de la soprano

ANGELS SIRERA

i la contralt

ROSER GRAÑÓ

acompanyades al piano pel **Mtre. ELISARD SALA**.

Mataró, Gener 1960.

Invitació del *CALIU*

GRUPO DE ARTE
Y LITERATURA
M. Palau, 25
MATARÓ

"El Racó"

acogerá el próximo sábado, día
1 de Diciembre, a las diez de la
noche, a D. ALEXANDRE CIRICI PELLICER
quien tratará sobre el tema:
" " ART I SOCIETAT " "

Rogamos su asistencia.

FOMENT MATARONÉS (Secció de Cultura)

Sr.

calle n.º

Invitació a una sessió del grup *EL RACÓ*

El Día de la Liberación, l'aniversari del Capità General o del Governador Civil, o els *25 Años de Paz*. Fins a l'any 1969, que apareix *EL MARESME*, setmanari majoritàriament català, clarament progressista, que criticava fins on podia i una mica més, i que va iniciar la vida d'una premsa més preocupada per la societat viva que per les famelles oficials carrinclones i forasteres. Clandestinament sortien publicacions del PSUC i, obertament, butlletins d'associacions, entitats, veïnats, esportives, religioses i de col·legis professionals, donant compte de les seves activitats i projectes, però, a part de les polítiques clandestines, gairebé mai no incloïen escrits d'opinió que no fossin favorables al sistema imperant.

L'any 1965 apareix *ILURO SPORT*, que va durar fins al 78. Revista esportiva amb cara i ulls, en castellà, naturalment, i que dotà la ciutat d'un òrgan informatiu, en la seva especialitat, amb força dignitat.

El 1978 apareixen els *FULLS* del Museu Arxiu de Santa Maria, publicació quadrimestral, que documenta temes locals ben diversos, d'arqueologia, història, art, tradicions, etc., i amb una destacada informació gràfica.

I, finalment, mencionar un paper digne de ressaltar, una revista satírica, *LA PIPA D'EN ROC*, de vida efímera —maig del 78 fins a juliol del 79— de caire molt difícil, perquè sempre aixeca butllofes a algú. L'intent seguia una tradició que, abans de la guerra, a Catalunya tenia destacats exponents.

Cal tenir present que la dictadura franquista havia degollat radicalment totes les publicacions

anteriors al 39. Cap, ni una de les existents no pogué reprendre la seva vida. Ni les dretanes, ni les religioses, ni sobretot, les més catalanes. No fos cas que ens contaminéssim. Les noves generacions havien de ser asèptiques o, si més no, de color blau. No com el cel o el mar, sinó com una determinada camisa. A més, tot el que de mica en mica va anar sortint, estava sotmès a una rígida censura.

L'any 1962 el Premi Iluro de la Caixa d'Estalvis Laietana, la

Caixa de Mataró, en feia quatre que existia i, sortosament fins avui, ha anat acudint a la cita anyal amb una llarga llista de títols d'estudi de la nostra història o realitat actual, de Mataró i comarca. Els llibres més importants d'en Casas, *L'Enterrament* o *Cel.luloide Ranci*, ja tenien uns quants anys de vida, però en Casas seguí publicant i sobretot alguns dels seus treballs periodístics, en castellà, també, naturalment, són dignes de mencionar. A més conreava amb molt d'encert la crítica musical amb el pseudònim ARCO.

I ja que hem esmentat la música, cal destacar també el lligam del mestre Cristòfol Taltabull amb Mataró, empremta potser no prou valorada, ja que el mestre Taltabull era una de les personalitats més destacables de la música catalana. Possiblement en altra època o en altre país, hauria tingut, sense hipèrbole, un renom internacional. Als 140 anys del naixement de mossèn Blanch, s'interpretà el seu *Miserere* i, no cal dir, seguia com a acte central de la nostra Festa Major, Les Santes, la seva *Missa de Glòria*.

Havia existit una Associació de Música, continuada amb moltes dificultats per les JOVENTUTS MUSICALS que, per problemes econòmics, tingueren una vida força curta a la nostra ciutat. Es feien alguns concerts a la biblioteca de la Caixa, al Monumental, però després d'uns intents per assegurar la seva supervivència, va desa-parèixer de les activitats. Després van sorgir el cor dels PUERI CANTORES, també el COR MADRIGALISTA i l'ORFEÓ MATARONÍ. També va néixer la Cobla COSTA DAURADA, cosa que significava que ja es podia ballar tranquil·lament la sardana.

S'ha treballat, és evident. La nostra no és pas una societat immobiliària. Però també s'ha demostrat sovint que no solament la manca de les llibertats impedeix les realitzacions culturals. Es necessita un impuls més que ser lliure i civilitzat, tot i que aquestes arrels són imprescindibles. I no ens referim únicament a les condicions pressupostàries, que molts cops són el llast insuperable per fer coses, i que en més d'una ocasió ens han fet lamentar que la cultura sigui gairebé sempre el parent pobre. En esdevenir la societat democràtica, els ciutadans han esperat amb il·lusió una major col·laboració o atenció de les institucions vers les activitats culturals a portar a terme. Aquesta col·laboració ja hi ha estat —i potser així és bo— vers una total satisfacció de les aspiracions. S'ha de reconèixer que hi havia moltes mancances, algunes prioritàries (l'ensenyament, per exemple) i no es podia pas arribar a tot arreu. Però tampoc no es pot esperar amb els braços plegats que l'ajut vingui tothora de dalt.

Per això hem dit que amb llibertat i civilització no n'hi ha prou. I tenim exemples que ho demostren. Quan algú o alguna entitat hi posa el coll, s'ha avançat en temes ben diversos. No vull pas senyalar, però segur que trobaréu referències a cada cantonada.

A partir de 1979 s'han fet moltes coses. Moltes. Però ara no és pas hora de parlar-ne. Si fa una altra nevada, qui sap?

Josep Fradera i Soler

Primera plana de LA PIPA D'EN ROC, núm. 1, 10 d'octubre de 1978